SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.:	25/1093
Dok.nr:	25/5100
Arkiv:	FA-K70
Saksbehandler:	Brynjulv Øverby
Dato:	17.02.2025

Orienteringssak - Vannkvalitet

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
O - 007/25	Formannskapet	13.03.2025

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING

Formannskapet tar saken til orientering.

Formannskapet behandling - 13.03.2025 - O-007/25

BEHANDLING I MØTE

Forslag fra politikere

Kommunedirektør Trond Stenhaug orienterte i saken.

(Vedlegg)

Formannskapet O - 007/25 VEDTAK:
Formannskapet tar saken til orientering.

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN
Orienteringssaken tar utgangspunkt i utsagn og spørsmål fra en representant i formannskapets møte 16.01.2025. Dette var fremsatt muntlig, og omfanget var ut over det administrasjonen kunne svare på i samme møte.

Administrasjonen gir i denne orienteringssaken er tilbakemelding.

FAKTA I SAKEN
Nedenfor følger utsagn og spørsmål hentet ut fra streaming i etterkant av møtet.

1. Kvaliteten på vannet i Sortland er for dårlig

Vannverkseier tar utgangspunkt i drikkevannsforskriften og hovedplan for vannforsyning. Grunnlaget for å hevde at kvaliteten er for dårlig bygger ikke på faktiske forhold, men på skjønn. Sortland kommune følger gjeldene drikkevannsforskrift, og har en hovedplan for vannforsyning som er et politisk vedtatt styringsdokument. Hovedplan vannforsyning gir føringer med økonomiske rammer for tiltak, vedlikehold og eventuelle oppgraderinger.
Drikkevannsforskriften gir klare krav og anbefalinger til grenseverdier som følges opp ved hyppige prøvetakninger. Eventuelle avvik følges deretter opp gjennom IK håndbok og gjeldene drikkevannsforskrift.

2. Vi har kloakk som går rett ut i sundet. Ikke akseptabelt i 2025

   Dette er en korrekt konstatering som gjelder ikke bare i spredtbygde strøk men også i Sortland sentrum. Her er gamle renseanlegg bl.a. underdimensjonerte for å håndtere mengdene med avløpsvann som kommer; mye, også kloakk, går i overløp og ut i sundet. Situasjonen vil ikke bedre seg før nye renseanlegg er bygget. Dette ligger ennå år frem i tid.
   En av årsakene til at SK fortsatt henger etter er at etterslepet på vedlikehold, oppgradering og systematisk utskifting over tid har vært nedprioritert. Gjeldende kommunedelplan for avløp og vannmiljø innehar flere feil og mangler for de utfordringene som SK står overfor. Det pågår et omfattende prosjekt hvor det jobbes med systematiske undersøkelser og analyser for å ivareta og utarbeide planer for nyere lover og forskrifter.

3. Vannsikkerhet og beredskap bør stå i høysetet

   Om vannsikkerhet:
   Vannsikkerhet er et kritisk aspekt av offentlig helse og miljøvern, og det handler om å sikre at innbyggerne har tilgang til rent og trygt drikkevann, samt å beskytte mot flom og andre vannsikkerhetsrelaterte utfordringer. For Sortland er det avgjørende å ha gode systemer og rutiner på plass for å håndtere vannsikkerhet, både når det gjelder vannkvalitet og vannressurser. Dette jobbes det med kontinuerlig og ivaretas gjennom revidering av internkontroll.
   I Sortland kommune arbeider man aktivt med å ivareta vannsikkerheten gjennom ulike tiltak. Dette inkluderer overvåking av vannkilder, kvalitetssikring av drikkevann, og beredskapsplanlegging for å håndtere flom og andre vannrelaterte hendelser. Imidlertid er det viktig å merke seg at uten tilstrekkelig økonomi kan disse tiltakene bli svekket. Økonomiske ressurser er nødvendige for å opprettholde og utvikle vannsikkerhetsinfrastrukturen. Dette inkluderer kostnader til vedlikehold, oppgradering av eksisterende anlegg, og investeringer i ny teknologi som kan forbedre vannkvaliteten og effektiviteten i vannforvaltning.
   Dersom kommunen står overfor økonomiske begrensninger, kan det føre til at viktige prosjekter blir utsatt eller nedprioritert, noe som i verste fall kan resultere i økt risiko for vannrelaterte problemer. I tillegg kan manglende ressurser påvirke kommunens evne til å håndtere krisesituasjoner, på en effektiv måte.

   Om beredskap:
   Sortland kommune er i en viktig fase når det gjelder beredskap for vannforsyning. Kommunen har startet arbeidet med å utvikle en ny beredskapsplan som skal sikre at innbyggerne har tilgang til rent og trygt drikkevann, selv i krisesituasjoner. Dette arbeidet er avgjørende for å kunne håndtere potensielle utfordringer som kan oppstå ved ekstremvær, tekniske feil eller andre uforutsette hendelser.
   En oppdatert beredskapsplan vil ikke bare bidra til å styrke sikkerheten rundt vannforsyningen, men også sørge for at det finnes klare prosedyrer for håndtering av nødsituasjoner. Det er viktig at kommunen involverer relevante aktører og fagmiljøer i dette arbeidet, slik at planen blir så robust og effektiv som mulig.
   Videre er det også kritisk at hovedplanen for vann, som utløper i 2026, blir revidert og fornyet i samsvar med de nyeste lover og forskrifter. Vannforsyning er underlagt strenge krav og reguleringer, og det er derfor viktig at kommunen tilpasser seg endringer i lovverket. En

oppdatert hovedplan vil gi et solid grunnlag for både drift og utvikling av vannsystemene i Sortland.

4. Man har måttet koke vann i en periode

   Det er riktig at det var gitt et kokepåbud en kort periode høsten 2024 til abonnenter tilknyttet Sortland vannverk (Storvatnet). I ettertid erkjennes at dette kunne vært redusert til en kokeanbefaling. Dette er noe som inntreffer svært sjelden, og når det gis kokeanbefaling er det hjemlet i mattrygghetslover og veileder fra folkehelseinstituttet. Kokepåbudet som ble gitt høsten 2024 ble gitt ut ifra en vurdering iht. internkontrollhåndboken og grenseverdier i drikkevannsforskriften.

5. Har litt misfarget vann på Kjerringnes, og det smaker ikke godt

   Misfarging har sammenheng med høyere fargetall enn hva som er ønskelig, og det hadde vi en periode høsten 2024. I den senere tid har fargetallet vært innenfor de **anbefalte** grenseverdiene i drikkevannsforskriften.
   Smak på vannet kan ha flere kilder. Dette kan komme ut av flere ulike og sammensatte årsaker slik som varme årstider, store nedbørsmengder, gamle og utdaterte rør, sammensetning av flere kjemiske som endret habitat for organismer som lever i og rundt vannet, jord og sediment forstyrrelser etc. Det er ikke lett å gi et klart svar på hvorfor dette skjer uten at det gjøres omfattende og systematiske analyser.

6. Man har prioritert neddemming/nedtapping pga døgnmulkt

   Nedtappingen av Storvatnet, da den ble gjennomført for noen år tilbake, ble gjennomført etter pålegg fra NVE fordi NVE mente damsikkerheten ikke var god nok. Manglende damsikkerhet er for øvrig det argument som ligger til grunn for NVEs pålegg om å bedre vannsikkerheten. For å få dette til er ett alternativ å erstatte den gamle dammen med en ny. Det er ikke det faktum at Storvatnet pt er uten dam som er førende for at det planlegges ny dam. Det var altså ikke et økonomisk hensyn som drev vannverkseier Sortland kommune til å tappe ned vannet den gangen, men nedtappingen ble naturligvis gjennomført så raskt som mulig og på en sikker måte også med det for øye at den løpende dagmulkten skulle stanse så snart det var gjennomførbart. Nedtapping av Storvatnet måtte for øvrig ha vært gjennomført i tilknytning til bygging av ny dam; dog ville den neddemmede perioden utvilsomt vært kortere enn den er blitt.

7. Agendaen er: Vannsikkerhet for innbyggere og næringsliv

   Vannsikkerhet er en kritisk faktor for både innbyggere og næringsliv i Sortland kommune. Med et klima som er svært preget av store nedbørsmengder og smelting av snø, er det viktig at kommunen iverksetter effektive tiltak for å sikre tilstrekkelig vannforsyning og håndtere eventuelle flom- og tørkesituasjoner.

   Tiltak for vannsikkerhet

   Faglig synspunkt: Det bør investeres i moderne vannforsyningssystemer som sikrer rent og tilgjengelig drikkevann for innbyggere og næringsliv. Dette innebærer oppgradering av eksisterende vannledningsnett, samt investering i nye løsninger som kan håndtere økt etterspørsel.
   Flomforebygging: Det er viktig å kartlegge områder som er utsatt for flom og sette i verk tiltak for å forhindre skader. Dette kan inkludere bygging av flomvoller, forbedring av dreneringssystemer og etablering av grønne områder som kan absorbere overvann.
   Bærekraftig vannforvaltning: Kommunen bør utvikle en helhetlig vannforvaltningsplan som tar hensyn til både miljømessige og økonomiske aspekter. Dette kan innebære samarbeid med lokale aktører og innbyggere for å fremme bærekraftig bruk av vannressurser.

Kriseberedskap: Det er også viktig å ha en kriseberedskapsplan for håndtering av vannrelaterte nødsituasjoner, som tørke eller flom. Dette inkluderer opplæring av ansatte, informasjon til innbyggere og samarbeid med beredskapsmyndigheter.

Økonomiske aspekter

Investering i vannsikkerhet kan være kostnadskrevende på kort sikt, men det er viktig å se på de langsiktige besparelsene og fordelene. En robust vanninfrastruktur reduserer risikoen for kostbare skader på eiendom og infrastruktur, samt tap av inntekter for næringslivet.
Videre kan Sortland kommune vurdere muligheter for tilskudd og samarbeid med statlige og regionale myndigheter for å finansiere utviklingen av vanninfrastruktur. Dette kan innebære å søke om støtteordninger fra Klima- og miljødepartementet eller andre relevante instanser.
For Sortland kommune er det avgjørende å prioritere vannsikkerhet for å sikre livskvaliteten for innbyggere og stabiliteten for næringslivet. Gjennom strategiske investeringer i tråd med gjennomarbeidet hovedplan og en helhetlig tilnærming til vannforvaltning kan kommunen skape en tryggere og mer bærekraftig fremtid. Dette vil ikke bare bidra til å beskytte innbyggerne, men også legge grunnlaget for økonomisk vekst og utvikling i regionen.

8. Fargen på vannet øker risikoen for bakterier; dette består av humus som er nedbrutte dyr og planter – dette oppleves ubehagelig

   Humus i drikkevann oppstår vanligvis som et resultat av nedbrytning av organisk materiale, som planter og annet biologisk materiale, i jorden og vannkilder. Når dette organiske materialet brytes ned, frigjøres humus og andre organiske forbindelser, som kan bli transportert til vannkilder som innsjøer, elver og grunnvann.

   Det er flere faktorer som kan påvirke nivåene av humus i drikkevann, inkludert:
   Nedbør og avrenning: Kraftig regn kan føre til økt avrenning fra jorden, noe som kan transportere mer organisk materiale inn i vannkilder.
   Jordtype: Noen jordtyper inneholder mer organisk materiale enn andre, noe som kan påvirke mengden humus som når vannkildene.
   Menneskelig aktivitet: Landbruk, skogbruk og urbanisering kan påvirke mengden organisk materiale i jorden og dermed også mengden humus i vannkilder.

9. Uheldig med e-coli i drikkevannet. Kommer dette av at man har tappet ned vannet?

   Nei, nedtappingen anses ikke som en direkte årsak. Forekomsten av e-coli som ble oppdaget høsten 2024 kan ha forekommet av mange ulike årsaker. I samme periode hadde man ekstrem nedbør slik at nedbørsfeltene i området rundt Storvannet fikk økt tilrenning fra omkringliggende nedslagsfelt, og dermed tilført mer jord og sedimenter samt frigjøring av bakterier og andre forurensninger. På denne måten kan man anta at barrierene for rensing ikke er tilstrekkelig dimensjonert for de klimatiske utfordringene man står overfor. Forholdet bør belyses ved revisjon av hovedplanen.

10. Hvorfor går noe forbi sandfilter og UV-filter?

    Normalt sett er dette noe som ikke forekommer, men i sjeldne tilfeller kan det oppstå avvik. Et typisk avvik når dette skjer er at anlegget ikke er dimensjonert for økt uttak av vann eller en overbelastning som f.eks ved ekstreme nedbørsmengder. Dette kan resultere i at vannet strømmer for raskt gjennom sandfilteret, noe som reduserer effektiviteten i både filtreringen og den biologiske nedbrytninger. Hvis vannstrømmen gjennom uv-filteret øker for mye kan det føre til utilstrekkelig eksponeringstid for uv-strålingen. Dimensjonering og faktisk bruk/vanngjennomstrømming må følgelig være i balanse.

11. Misfornøyd med vannkvaliteten – skal ikke være jordsmak av vannet

    Opplevd jordsmak kan utvilsomt føre til misnøye. Smaksvariasjoner kan skyldes flere faktorer, som for eksempel tilstedeværelse av organisk materiale eller spesifikke mineraler i vannet.

12. Er det vannforurensning?

    Vannforurensning er et tema som er av stor betydning for både miljøet og folkehelsen. Vannforurensning refererer til forurensning av vannkilder, som elver, innsjøer, hav og grunnvann, som følge av tilførsel av skadelige stoffer. Dette kan inkludere kjemikalier, tungmetaller, plast, næringsstoffer som nitrogen og fosfor, og patogener som bakterier og virus. Det er viktig å forstå at vannforurensning er en kompleks utfordring som ikke kan besvares med enkle løsninger eller umiddelbare svar.
    For å kunne gi et godt og informert svar, må vi først gjennomføre grundige undersøkelser og analyser. Dette innebærer å samle inn data om kilder til forurensning, vurdere påvirkningen av ulike stoffer i vannet, og forstå hvordan disse faktorene interagerer med hverandre og miljøet rundt oss.
    Vi må også involvere eksperter på området, samt samarbeid med lokale myndigheter og forskningsinstitusjoner for å få et helhetlig bilde av situasjonen. Bare gjennom omfattende og systematiske undersøkelser kan vi utvikle effektive tiltak for å håndtere vannforurensning og sikre rent vann for fremtidige generasjoner.

13. Hva fører til misfargingen?

    Fargetall i vannet refererer til mengden organiske og uorganiske forbindelser som kan påvirke vannets farge, som igjen kan indikere tilstedeværelse av forurensninger. I vannverk er det etablert kvalitetsstandarder for akseptable nivåer av fargetall. Generelt sett kan fargetall over 10 grad (platinum-cobalt skala) indikere uønskede forhold og potensielt utløse tiltak for vannbehandling.

    Behandling og kostnader: Økte fargetall kan kreve mer omfattende vannbehandlingsprosesser, inkludert bruk av koagulanter, filtrering og desinfeksjon, noe som igjen fører til høyere driftskostnader.

    Estetisk kvalitet: Høyt fargetall kan påvirke den estetiske kvaliteten på vannet, noe som kan føre til bekymringer for forbrukerne, til tross for at vannet er trygt å drikke.

    Smak og lukt: Organiske forbindelser som bidrar til høyt fargetall kan også påvirke smaken og lukten av vannet, noe som kan føre til at forbrukerne avstår fra å bruke det.

    Mikrobiologisk kvalitet: Det kan være en sammenheng mellom høyt fargetall og tilstedeværelsen av visse mikroorganismer, som kan ha konsekvenser for vannkvaliteten.

14. Kan det sies noe om hvordan vi skal få bedre kvalitet på vannet?

    Vannverk må overholde spesifikke reguleringer når det kommer til vannkvalitet, og høyt fargetall kan føre til at vannverket må iverksette tiltak for å reduseres for å oppfylle kravene. For å opprettholde vannkvalitet og sikre at det er trygt for konsum, er det derfor essensielt for vannverk å overvåke fargetallene kontinuerlig og iverksette nødvendige behandlingstiltak når fargetallet overstiger anbefalte nivåer.

15. Uttalt bekymring for ny e-coli-aksjon

    Det er forståelig å være bekymret for helse og sikkerhet, spesielt når det gjelder mat og vannkvalitet. E-coli kan ha alvorlige konsekvenser, og det er viktig at vi tar alle nødvendige

forholdsregler for å beskytte oss selv og våre nærmeste. At man kan få svikt i barrieren for vannbehandling er noe man ikke kan sikre seg 100% mot. Det at man har rutiner og beredskap når slike avvik oppdages er helt nødvendig slik at man kan iverksette tiltak.

16. Ikke bra kommunikasjon å si til befolkningen at det ikke er så farlig med humus i vannet

    Humus i vannet er ikke nødvendigvis farlig. Humus er en organisk substans som dannes fra nedbrytning av planter og dyr, og det er en viktig del av jordsmonnet. Når humus finnes i vann, kan det indikere tilstedeværelsen av organisk materiale, men det er ikke i seg selv skadelig for helsen.
    Imidlertid kan høye nivåer av humus i vannet påvirke vannkvaliteten. Det kan føre til misfarging av vannet og redusere lysinntrengningen, noe som kan påvirke livet i vannet. I tillegg kan humus binde seg til og transportere forurensninger, noe som kan være en bekymring hvis vannet brukes til drikking eller rekreasjon.
    Det er viktig å overvåke vannkvaliteten og sikre at det ikke er forurensninger eller skadelige stoffer til stede sammen med humus.

KONKLUSJON

Kommunedirektøren ber formannskapet om å ta orienteringssaken til orientering. Materialet er til dels detaljert, og ytterligere spørsmål til dette anmodes fremsatt skriftlig i forkant av et møte dersom det forventes ytterligere svar

Vedlegg:
Presentasjon - Vannkvlitet
Presentasjon - Vannkvalitet